

וכמבואר בדבריו בשו"ת אגרות משה (ח"ד סי' ס), וכבר הבאנו דעתו בשו"ת ישא יוסף (או"ח ח"א סי' מז). אולם נראה דדעת רוב גדולי ישראל היתה שמעיקר הדין הדבר מותר, יעויין – דרך משל בדברי החזו"א (או"ח סי' ל) אודות השאלה של ביטול בשבת ע"י שעון – אם יש בזה משום אושא מילתא או משום שאר גזירות שגזרו חז"ל בעניני ביטול בש"ק (שה"י, חזרה) ולא דן מעצם שימוש במכונה אוטומטית. וכן בדבריו (סי' לח סק"ד) אודות מכונת חליבה בש"ק (הגם ששם יתכן וההיתר הוא משם צעב"ח ואכמ"ל). וכך גם שמעתי כמה וכמה פעמים ממרן שליט"א בנידון הפעלה אוטומטית של מערכת חשמלית בש"ק כי מעיקר הדין הדבר מותר.

שם) שאף הוא פסק כן, להקל במלאכת בונה של נכרי ביו"ט משום צורך מצוה.

ולכן ברור שאע"פ שמרן שליט"א חייש לדברי מרן החזו"א שיש בסגירת מעגל חשמלי בש"ק משום איסור בונה, היקל להתיר שעכו"ם ידליק אור ביו"ט משום שמחת יו"ט וכמשנ"ת.

סימן פו

שימוש במעלית אוטומטית בשבת קודש

בענין מעלית אוטומטית בשב"ק יש לדון בשלשה נושאים.

מאידיך גיסא, מצאנו לגדולי ישראל שסברו שאם זה בדרך שהוא זילתא או אושא מלתא, אסור להשתמש בזה משום גזירה. וגזירה כגון זו, מציינו הגם שמקורה איננו דווקא מדברי חז"ל או רבותינו הראשונים, יעויין בזה מה שכתב מרן החזו"א בעוסקו בדברי הנוב"י והחתם סופר אודות נשיאת מטרי' בש"ק (או"ח סי' נח ס"ק ו) אחרי שכתב כי דברי הנוב"י "אינם מתישבים" ומסיק לאיסור כי "חשיב תיקון מנא וניכר בו עובדא דחול וגורם פרצה והרי אסרו כילה מפני שאינן בני תורה", מסיים שם "והרי הדבר מסור לחכמים לגדור גדר במקום הפרצה וזה יותר חמור מאיסור פרטי ליחיד כי זה גדר לעם כולו ולדורות". הרי דסבירא ליה דכוח ביד החכמים גם אחרי תקופת חז"ל ואפילו לרבותינו האחרונים (שהרי

הנושא הראשון שיש לדון הוא האם ניתן להתיר לכתחילה את השימוש במעלית בשב"ק - אפי' אם תימצא מעלית אוטומטית שאין בשימוש בה השפעה על זרם החשמל (דבר שאיננו כעת (תשע"א) בנמצא) ואין בה שום דבר שמופעל ונגרם ע"י האדם בש"ק. הנושא השני, האם במעלית אוטומטית שהנוסע בה גורם לתוספת זרם במנוע מותר מדינא להשתמש. והנושא השלישי, האם הכנסת מנגנון של גרמא מובנה בתוך כלי חשמלי בכלל ומעלית בפרט הינו צד קולא בש"ק.

א. הנה בנידון הראשון, ידוע כי לדעת הגר"מ פינשטיין וצלל"ה אסור להשתמש בשב"ק במערכת חשמלית המופעלת באופן אוטומטי למעט שעון שבת לתאורה,

אוושא שאינו בפומבי, ואולי גם מכיון שהי' מפורסם הדבר להיתר (על ידי אדם גדול) שמותר לעלות ואף לרדת בש"ק אם כן יודעים הכל שדבר זה הותר ולא יבואו לפרוץ גדר במקו"א שלא כהלכה.

הנה מסקנת רבינו שליט"א בשנים עברו להתיר עליה ולא ירידה היתה מפורסמת לאורך שנים רבות, ופעמים ביקשו השואלים היתר לרדת בש"ק במעלית פלונית (הואיל ולפי טענתם לא היתה במעלית זו השפעה גם בירידה) ולא רצה מרן שליט"א להתיר והיה שב ואומר שמותר לעלות ואסור לרדת – ואינו יכול ליטול אחריות על הירידה.

אולם כל האמור לעיל הי' עד שהתברר לרבינו (בשנת תש"ע) כי יש השפעה לנוסע על צריכת הזרם במעלית אף בעלי' – ואז שב והורה שאין להשתמש במעלית אוטומטית בש"ק בין לעליה ובין לירידה.

ואמר רבינו שליט"א שאם אכן תימצא דרך שתהא מעלית אוטומטית שלא יהא בה השפעה לנוסע בין בעליה ובין בירידה יהא מותר להשתמש במעלית זו בש"ק, ואדרבה כיום כאשר רבים משתמשים במעליות הנוכחיות שלדעת מרן שליט"א יש בשימוש זה משום חשש של חילול ש"ק (לפחות מדרבנן) הרי אם תימצא מעלית כזו שאין לנוסע בה השפעה על צריכת הזרם ימנע חילול ש"ק.

ב. עתה נפן לברר ענין השימוש במעלית אוטומטית כאשר הנוסע משפיע על שינוי

דבריו נאמרים אודות דברי הנוב"י לאסור דבר בש"ק מחמת פירצה.

ומשום כך, אכן יש גדולי תורה שדעתם אינה נוחה משימוש במעלית בש"ק גם אם לא תהא שום השפעה ע"י הנוסע על המנוע וצריכת הזרם, שחששו שמחמת כן יבואו להתיר נסיעה ברכבת המונהגת ע"י נהג קטר גוי וכדומה.

אמנם כל מדינות המלך (מאן מלכי רבנן) שדיברו בזה עם מרן עט"ר הגרי"ש אלישיב שליט"א – יודעים שכל דבריו בנושא היו אודות השפעת הנוסע על המעלית, ומשום כך גם אחרי שנתפרסם בשנים קדמוניות בשם מרן הגרשז"א זצוק"ל (ראה שמירת שבת כהלכתה פרק כג סעיף מט, והערות קלה, קמ) להתיר אף ירידה במעלית אוטומטית בש"ק, חילק מרן שליט"א בין ירידה לעליה, דבעליה סבר (עפ"י מה שהוסבר לו) שאין העולה במעלית משפיע על זרם המנוע נופשט הדברים הי' נשמע באוזני השומעים כי לפי מה שהוסבר לרבינו הרי בעלי' המנוע מפעיל את כל כוחו להעלאת תא המטען בין אם יש נוסעים ובין אם אין נוסעים], ואילו בירידה יש השפעה לנוסע על זרימת החשמל ולכן אסור לירד במעלית זו בש"ק.

והא דלא חשש רבינו משום אוושא מילתא או זילותא דש"ק – איני יכול לומר אלא על דרך האפשר, מכיון שלא שמעתי דברים מפורשים מפי מרן שליט"א שיתכן וס"ל דזו גזירה חדשה, ואולי יתכן שאין בזה

הזרם. ענין זה – הינו מהנושאים אשר בו דנו רבותינו רבות בהקשר לשימוש בחשמל בש"ק, בעיקר בגדרי האיסור במערכת חשמלית שאין בה חוט להט (כלומר אין בה משום מבצר) שבוה מצאנו שני טעמים לאסור – האחד משום מוליד, אותו ציין הבית יצחק (יור"ד ח"ב מפתחות סימן לא) ואחריו עוד מגדולי ישראל ובכללם האחיעזר, ואילו מרן החזו"א (או"ח סי' נ סק"ט) אסר משום בונה. כל זה אמור לגבי הפעלת מערכת חשמלית, ואילו כאשר המערכת קיימת ופועלת ויש רק תוספת זרם הרי – לדעת מרן הגרש"ז אויערבך זצוק"ל וכמו שביאר בכמה מקומות אין איסור בהגברת זרם בשבת לא משום בונה ולא משום מוליד, וטעמו של מרן הגרש"ז כי כל איסור בונה שכתב מרן החזו"א הינו דוקא במקרה שלא הי' זרם ועתה יש זרם והרי זה מוציא "ממוות לחיים" אולם כאשר יש כבר זרם ועתה הזרם רק מוגבר אין בזה איסור, ולדעתו בכה"ג גם ליכא איסור מוליד.

ובדעת מרן שליט"א כבר האריכו רבים, ואני עני בדעת אציין רק מה ששמעתי ממנו – שינוי זרם משמעותי שהוא פועל פעולה שחשים בה אין לעשותו בשבת, ומחמת כן שינוי זרם במנוע המעלית שהוא עושה פעולה בהפעלת המעלית אסור, אולם שינוי זרם שאינו עושה פעולה שחשים בה, כמו לעמוד ליד מאורר – שהוא דבר הגורם לשינוי זרם, או הליכה לאדם שמושתל בגופו קוצב לב – מותר.

ג. בענין "גרמא מובנת" כבר התפרסמה

סימן פז

דבר ההצעה להסדרת מעלית ללא חשש חילול שבת

בס"ד, ט"ז כסלו התשע"ב

לכבוד ידיד היקר
הר"ר א. יקואל הי"ו
שלו' רב

בהתאם לבקשתך – הריני להעלות על הכתב את אשר שמעתי כמה פעמים בענין מעלית אוטומטית ושימוש

כזו, הבנתי ממרן שליט"א כי אכן רצוי הדבר, משום שכעת רבים משתמשים בש"ק במעליות שלדעת מרן שליט"א אינן מותרות, ואם אכן יבנו מעליות שאין בהן חשש חילול שבת גם לא על ידי שינוי צריכה בזרם בגין הנוסעים – ימנע לדעתו חילול שבת.

בידידות נאמנה
יוסף י. אפרתי

סימן פח

בענין מכשירי גרמא בש"ק
מכת"י מרן שליט"א

ודאתינא להכא, הנני להעתיק מכת"י מרן רבינו שליט"א בדבר גרמא המובנת בתוך המכשיר.

השואל שאל אודות "קלנועית" לחולים, וטלפון גרמא – האם במקרים של פיקוח נפש יש להשתדל לעשות ע"י מכשירי גרמא, וכשאינן פיקוח – האם ניתן להתיר השימוש במכשירים אלו – והנני להעתיק מתשובת מרן שליט"א בזה:

"בדבר ההיתרים שהמציאו לאפשר לנסוע בשבת ע"י גרמא וכיו"ב, מלבד הפירצה בקדושת השבת גם יש לדון בעיקר הדין שדבר שכך מתוכנן ע"י עריכת החשמל אין בזה גדר של גרמא, ולכן אם המדובר הוא בחולה שיש בו סכנה יעשה את המלאכה כדרכה ואם אין בו סכנה אין היתר להשתמש בהמצאות הנ"ל".

בש"ק – מפי מרן עט"ר הגרי"ש אלישיב שליט"א.

הנה בעבר משנים קדמוניות, אמר מרן שליט"א כי במעלית אוטומטית מותר לעלות בה בש"ק ואסור לרדת, וטעם הדבר, הואיל וכפי שהוסברו הדברים קמי' מרן שליט"א בעליית המעלית אין הנוסע משפיע על צריכת הזרם במנוע המעלית.

כשהתעוררה הבעי' בשנת תש"ע והתברר למרן שליט"א שאכן גם בעלייתו משפיע הנוסע על צריכת הזרם – פסק מרן שליט"א, שאסור אף לעלות במעלית אוטומטית כזו בש"ק.

אולם אם אכן תצליחו לייצר מעלית שהנוסע בה לא ישפיע בכהוא זה על צריכת הזרם הן בעלי' והן בירידה ואף לא יהא בה השפעה לקרובי מלאכה (כמו במעליות הנוכחיות שבירידה הנוסע מקרב את סגירת המעגל) הרי בזה שמעתי ממרן שליט"א שמותר מעיקר הדין לעלות ולרדת במעלית זו בש"ק.

למותר לציין כי כמובן, יהא עליכם לוודא כי כל שאר הבעיות והשאלות של חילול ש"ק במעליות (כגון תאורה, שקילה, וסגירת מעגלים חשמליים) איננה קיימת בהמצאה שלכם – כלומר, שפעולות אלו אינן מתבצעות, או לחילופין מבוצעות באופן אוטומטי כאשר הנוסע אינו גורם ואינו משפיע עליהן.

ואודות שאלתכם אם רצוי לפתח המצאה